

LÄRARHANDLEDNING

MODUL 5 - EU:S VÄRDEN

Den här modulen om värden har tre delar.

Det börjar med ett **spel** där man ska samla fyrtal för att upptäcka EU:s värden och se några konkreta exempel på hur EU omsätter de här värdena i praktiken. När eleverna har hittat de olika värdena ska de var och en för sig fundera över och analysera dem. Till sist kan eleverna utveckla sin demokratiska kompetens genom en **debattövning**. Det finns 16 påståenden att välja mellan. Spelet kan också spelas separat från de andra två delarna.

METOD	TID	MATERIAL
Pedagogiskt spel: EU:s värden	20 min	<ul style="list-style-type: none"> - 32 värdekort för varje spelargrupp. Korten måste skrivas ut på en sida och sen klippas i delar. - 30 sant eller falskt-kort för varje spelargrupp. Korten måste skrivas ut på en sida och sen klippas i delar.
Enskild övning	10 min	<ul style="list-style-type: none"> - Personlig värdekarta för varje elev
Debattövning	10 minuter per påstående	<ul style="list-style-type: none"> - Dator + projektor - Presentation av modul 5 med 16 påståenden - Elevernas ifyllda personliga värdekartor

MÅL OCH KUNSKAP

PREMISSER

- Eleverna känner till och förstår EU:s värden.

KUNSKAPSMÅL

- Eleverna är bekanta med EU:s värden och kan ge några konkreta exempel på hur EU omsätter värdena i praktiken.

KOMPETENS

- Eleverna utvecklar en egen åsikt om EU:s värden.
- Eleverna tränar på att debattera.

STEG FÖR STEG

1. SPELET

UPPLÄGG

Innan spelet startar delas klassen in i mindre grupper, helst fyra elever per grupp. Grupper med tre eller fem elever går också bra. Varje grupp sitter runt ett bord. Eleverna spelar mot de andra i gruppen. Varje grupp har 32 värdekort och 30 sant eller falskt-kort.

GENOMFÖRANDE

- Värdekorten delas ut till gruppmedlemmarna. Om gruppen har fyra spelare får varje spelare åtta kort. Om gruppen har tre eller fem spelare kommer någon eller några spelare att ha fler kort än de andra. Spelarna håller sina kort i handen och visar dem inte för de andra spelarna.
- Mitt på bordet ligger de 30 sant eller falskt-korten i en hög, med texten neråt.
- Målet är att samla så många fyrtal, alltså fyra likadana värdekort, som möjligt.
- Den äldsta gruppmedlemmen börjar. Han eller hon väljer fritt en av de andra spelarna och frågar om han eller hon har ett visst värdekort, till exempel "solidaritet". Spelaren som frågar måste redan ha minst ett spelkort med det här EU-värdet.
  - Om den andra spelaren inte har det efterfrågade kortet säger han eller hon det och då går turen över till spelaren till vänster.
  - Om den andra spelaren har det efterfrågade kortet tar han eller hon ett sant eller falskt-kort från bordets mitt och läser den fråga som finns på kortet.
    - Om den första spelaren svarar rätt får han eller hon det efterfrågade värdekortet. "Sant" eller "falskt" räcker som svar. Spelaren behöver inte ge någon mer information.
    - Om spelaren svarar fel får han eller hon inte det efterfrågade värdekortet, och sant eller falskt-kortet läggs längst ner i högen med kort på bordet.
  - I båda fallen går turen vidare till spelaren till vänster.
- När en spelare har fått ihop fyra kort med samma EU-värde säger han eller hon "Fyrtal!" och lägger ner de fyra korten på bordet. De korten kan inte längre tas ifrån spelaren.
- Spelet är slut när alla åtta fyrtalen är klara. Den eller de elever som har flest fyrtal vinner spelet.

INNEHÅLL

Innehållet kan du se i dokumentet med värdekorten och sant eller falskt-korten.

- På de **32 värdekorten** upptäcker eleverna åtta EU-värden och några exempel på hur EU/Europaparlamentet omsätter dessa värden i praktiken i och utanför EU. Det finns åtta fyrtal.
- De **30 sant eller falskt-korten** innehåller sant eller falskt-frågor som hör ihop med informationen på värdekorten. Eleverna kan använda informationen på värdekorten för att svara på sant eller falskt-korten.

2. ENSKILD ÖVNING

Målet med den här övningen är att fundera över de olika värdena och bilda sig en egen uppfattning. Den här övningen är en förberedelse för debattövningen.

UPPLÄGG

Varje elev sitter vid ett bord och får en personlig värdekarta.

GENOMFÖRANDE

Läraren delar ut en personlig värdekarta till varje elev. Detta är ett personligt dokument som endast är till för eleven själv. På värdekartan står redan EU:s värden, tillsammans med enkla definitioner. Läraren ger följande instruktioner:

1. Ange om du själv håller med om dessa värden eller inte

Läraren ber eleverna att fundera var och en för sig på varje värde och dess definition.

Ställ dig följande fråga: "Håller jag med om de här värdena?". Med andra ord, håller du personligen med om att varje människa bör vara fri, vara jämlik, leva i en demokrati, leva i en rättsstat, respektera mänsklig värdighet och de mänskliga rättigheterna, vara tolerant och visa solidaritet? Fundera på det och ringa sen in "håller med" eller "håller inte med" bredvid varje värde, enligt din egen uppfattning.

2. Rangordna värdena efter hur viktiga de är

I kolumnen "Prioritet för EU" på värdekartan ska eleverna rangordna värdena efter hur viktiga de anser att varje värde ska vara för EU (1 = viktigast, 8 = minst viktigt). Detta är en enskild övning där resultatet kommer att skilja sig åt för varje elev.

3. DEBATTÖVNING

Syftet med denna del är att arbeta tillsammans för att klargöra vad (några av) värdena betyder. För varje värde finns två påståenden i presentationen. Läraren väljer två till fyra påståenden som ska diskuteras i klassrummet beroende på elevernas intressen.

Obs! Påståendena är till för att skapa diskussion om värdet. De utgör inte ett omdöme om värdet.

UPPLÄGG

Eleverna bör vara placerade så att en diskussion stimuleras och så att de kan se påståendena som visas på skärmen längst fram i klassrummet.

GENOMFÖRANDE

Arbetsgång för diskussionen, för varje påstående:

1. Första omröstningen

Läraren väljer ut ett påstående och visar det för klassen, följt av följande instruktioner: "Titta på påståendet. Fundera lite på det och bestäm dig för om du håller med eller inte. Det finns inget "mitt emellan". Du måste välja sida."

Några viktiga anmärkningar:

- Det kan komma en del frågor om påståendet. Läraren förklarar vad påståendet betyder (om det är möjligt).
- Detta är endast en intuitiv omröstning och frågan kommer att diskuteras mer ingående efteråt.
- Det finns inget "rätt" eller "fel" svar.
- Påståendena är endast till för att skapa diskussion; de är inte verkliga ståndpunkter.

Läraren räknar rösterna och antecknar dem.

2. Gemensam diskussion

Läraren ber någon av eleverna att förklara sin uppfattning. Sen frågar läraren gruppen vem som håller med respektive inte håller med den elev som just talade, för att få igång diskussionen. Tips: Det kan bli lättare att framkalla reaktioner från motståndarna om den första talaren är en av de elever som hörde till minoritetsgruppen i den första omröstningen. Det här uppmuntrar eleverna att debattera.

Läraren fungerar som debattledare.

3. Andra omröstningen (eventuellt)

Efter gruppdiskussionen håller läraren en andra omröstning. Läraren räknar rösterna och jämför med den första omröstningen. Har några elever ändrat uppfattning?

4. Slutsatser

Efter den andra omröstningen ber läraren eleverna att kontrollera om deras svar stämmer med vad de angett på sina personliga värdekartor. Håller de fortfarande med om värdet? Skulle de ändra dess rangordning?

NÅGRA TIPS FÖR ATT LEDA DISKUSSIONEN

- Börja med att poängtera de grundläggande reglerna för diskussionen: Lyssna på varandra. Vänta tills det är din tur att tala. Var hövlig. Håll dig till ämnet. Tala inte för länge och låt även andra personer uttala sig. På så sätt kan du hänvisa till dessa regler senare under diskussionen.
- Uttryck inte din egen uppfattning; var så neutral som möjligt.
- Försök ge ordet till så många olika elever som möjligt.
- Om det inte sker någon omedelbar reaktion kan du formulera om frågan eller spela djävulens advokat genom att ställa provocerande frågor.
- Om en elev dominerar diskussionen ska du försöka avbryta eleven, artigt sammanfatta elevens synpunkter och överlämna ordet till en annan elev, t.ex. genom att fråga vem som håller med eller inte håller med om det som nyss sagts.
- Om en elev kommer utanför ämnet ska du avbryta och be eleven hålla sig till huvudämnet. Detta kan verka ohövligt men andra elever kan uppskatta det.

INNEHÅLL

Påståendena visas i den presentation som hör ihop med den här modulen. Här upprepas påståendena med lite extra information.

ANSVARFRISKRIVNING

Påståendena är till för att skapa diskussion i klassen om EU:s värden. De uttrycker ingen uppfattning om värdet, och de uttrycker inte heller Europaparlamentets ståndpunkt.

DEMOKRATI

1. "En folkomröstning är alltid ett bra sätt att få medborgare att delta."

Frågan är om en folkomröstning är bra för en demokrati. Begränsningarna för en folkomröstning är att människor vanligtvis måste välja mellan "ja" och "nej" och att det inte finns utrymme för några alternativ. Till exempel, i Schweiz (ej medlem i EU) ombads människor att rösta "för" eller "mot" en ny tunnel. Men det fanns många andra alternativ, t.ex. andra vägar, andra ställen för tunneln osv.

2. "Verklig demokrati kan bara fungera på lokal nivå."

Syftet med detta påstående är att fråga eleverna om de tror att en demokrati kan fungera i större samhällen, där människor inte känner politikerna personligen och inte kan kontakta dem direkt på ett enkelt sätt. Detta gäller särskilt för Europeiska unionen, med dess 445 miljoner medborgare. Kan en demokrati fungera i ett så stort samhälle?

FRIHET

1. "Frihet betyder att man inte har något ansvar."

"Ansvar" kan betyda många saker: att vara ansvarig i sitt samhälle, t.ex. hjälpa andra, hjälpa sin familj, ta hand om sina äldre föräldrar eller mor- eller farföräldrar, ta hand om sina barn osv. I vidare bemärkelse betyder det "medborgarskap", att bete sig som en "god" medborgare och inte skada andra.

Om alla är överens kan du spela djävulens advokat och fråga om de tycker att en person som väljer att inte göra något för samhället har rätt till alla de förmåner som finns i en välfärdsstat, t.ex. gratis utbildning, billig sjukvård, arbetslöshetsersättning osv., som andra betalar för.

2. "Eftersom det råder yttrandefrihet måste rasistiska politiska partier tillåtas i Europaparlamentet."

Om ett politiskt parti stöder åsikter som är emot EU:s värden, såsom t.ex. rasdiskriminering, innebär det att de inte bör kunna uttrycka sina uppfattningar och att de bör exkluderas från makten?

SOLIDARITET

1. "En medlemsstat i EU som drabbas av en ekonomisk kris bör få stöd från EU:s övriga medlemsstater."

Syftet med detta påstående är att fråga om EU-länderna bör visa solidaritet med andra medlemsstater som har det svårt. Bör EU vara den typ av union där länderna kan lita på att de ställer upp för varandra?

2. "Solidaritet innebär att använda skattepengar för att se till att alla har en anständig bostad, mat och utbildning."

Syftet med detta påstående är att framkalla en diskussion om frågan att visa solidaritet i ett samhälle med människor som man inte känner. Vill vi hjälpa fattiga personer genom att ge dem pengar på ett strukturerat sätt?

En del elever kan mena att fattigdom är något som en person själv är ansvarig för och att samhället inte bör betala för det. Andra frågor kan vara att bidrag endast bör beviljas till dem som verkligen behöver dem. Läraren kan spela djävulens advokat och fråga vad eleverna skulle föredra: ett mycket strikt system som riskerar att svaga grupper hamnar utanför samhället eller ett mindre strikt system som riskerar att människor utnyttjar systemet.

JÄMLIKHET OCH ICKE-DISKRIMINERING

1. "För att uppnå jämlikhet är en positiv särbehandling nödvändig."

Positiv särbehandling = att ge särskilda fördelar åt personer som ingår i en grupp som ibland behandlas på ett orättvist sätt eller som inte är välrepresenterade på arbetsmarknaden, i högre positioner, osv. Till exempel belönas i många europeiska länder arbetsgivare finansiellt om de anställer en person med funktionsnedsättning, för att de ska uppmuntras till att göra detta.

2. "Alla är jämlika, oavsett hur rika de är."

Läraren kan poängtera skillnaden mellan den önskade situationen och den verkliga situationen. Är alla jämlika, och bör alla behandlas lika? Till exempel, två personer går in i en butik med lyxvaror; en ser fattig ut och en ser rik ut – kommer de att behandlas lika?

Den underliggande frågan här är om vi fortfarande lever i ett samhälle med olika sociala klasser. Vi är alla lika inför lagen men stämmer denna "jämlikhet" i verkligheten?

RÄTTSSTAT OCH RÄTTVISA

1. "För en del brott bör man kunna välja mellan att betala stora böter eller sitta i fängelse."

Syftet med detta påstående är att fråga eleverna om de skulle tycka att det vore "rättvist" om rika personer kunde "köpa" sitt straff. Det är i själva verket en kombination av värdena jämlikhet och rättssäkerhet.

2. "Terrorister har rätt till en rättvis rättegång, med ett riktigt försvar."

Bilden i presentationen visar det välkända europeiska fallet med Anders Breivik, en norsk högerextremistisk terrorist som utförde terrordåden i Norge 2011. Den 22 juli 2011 dödade han åtta personer i Oslo och sköt sedan ihjäl 69 ungdomar på ett sommarläger på ön Utøya. I augusti 2012 dömdes han för massmord och terrorism.

Detta påstående är till för att framkalla en diskussion om huruvida personer som honom – som uppenbarligen deltagit i massmord – fortfarande har rätt, inte bara till en rättvis rättegång, utan även till ett försvar.

RESPEKT FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

1. "En journalist bör bestraffas om han eller hon skriver en falsk nyhet."

Detta påstående gäller pressfriheten. I dag är det endast diktaturer som har lagar som säger att pressen kan åtalas för vad de skriver. Detta kan i slutändan leda till censur eller till att medierna inte rapporterar om vissa saker av rädsla för att åtalas.

2. "EU bör inte samarbeta med regimer som kränker mänskliga rättigheter, även om samarbetet skulle vara bra för EU."

Kan EU bedriva handel eller samarbeta på andra sätt med regimer som kränker mänskliga rättigheter? Till exempel, för att hindra migranter från att komma till EU samarbetar EU med afrikanska länder som upprepade gånger har kränkt mänskliga rättigheter. Och en del samarbeten behövs för att få tillgång till vissa råmaterial som vi inte har i Europa, t.ex. kobolt, som används i mobiltelefoner.

TOLERANS OCH MÅNGFALD

1. "Att bära religiösa symboler, t.ex. ett kors eller en slöja, bör vara tillåtet på skolor och arbetsplatser."

Kärnfrågan här är om eleverna anser att det bör vara tillåtet att utöva sin religion på arbetet eller i skolan.

2. "Det är okej att uttrycka hatpropaganda på nätet om det görs i slutna eller hemliga grupper."

Har eleverna sett detta tidigare? Har de kanske gjort detta? Anser de att detta kan skada vissa grupper? Eller förlitar de sig på sin yttrandefrihet?

RESPEKT FÖR MÄNNISKOVÄRDET

1. "Alla EU-länder har en moralisk plikt att hjälpa asylsökande."

Asylsökande = "En person som av rädsla för förföljelse på grund av ras, religion, samhällsgrupp eller politisk åskådning har korsat en internationell gräns till ett land där han eller hon hoppas på att beviljas flyktingstatus."

OBS: Detta är inte samma sak som ekonomiska migranter (personer som migrerar av ekonomiska orsaker). En persons status som asylsökande är alltid tillfällig ända tills det land som personen söker asyl i beviljar eller nekar personen flyktingstatus.

Den underliggande frågan här är följande: Respekterar vi människovärdet, när det gäller icke-européer? Detta påstående leder vanligtvis till frågor som god integration, att välja mellan att hjälpa sitt eget folk eller utlänningar, goda avsikter hos utlänningar osv.

OBS: Det råder fri rörlighet för personer inom EU, vilket innebär att EU-medborgare aldrig är "asylsökande". Om detta tas upp av eleverna ska läraren korrigera detta.

2. "Tortyr bör tillåtas för att skaffa information för att förhindra nya eventuella terroristdåd."

Tortyr är förbjudet i EU, oavsett vilket mål man har. Håller eleverna med om detta? Anser de att det kan vara berättigat i vissa fall?

ANVÄNDBARA LÄNKAR

- Demokrati och mänskliga rättigheter i Europaparlamentet: www.europarl.europa.eu/about-parliament/sv/democracy-and-human-rights
- Läs mer om EU:s stadga för de grundläggande rättigheterna: https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights_en
- Läs mer om Sacharovpriset på www.europarl.europa.eu/sakharovprize

